

94

Carles Marcet

JO SOL, QUÈ PUC SER?
Comentari als cinc exercicis
de la primera setmana

**«JO SOL, QUÈ PUC SER?» [EE 58]
COMENTARI ALS CINC EXERCICIS
DE LA PRIMERA SETMANA**

Carles Marcet

PRESENTACIÓ	3
EL CAMÍ DE PRIMERA SETMANA	5
1. EL MARC DE LA PRIMERA SETMANA DELS EXERCICIS. QUÈ ES PRETÉN?	7
2. EL PRIMER EXERCICI: MEDITACIÓ DEL PECAT AMB LES TRES POTÈNCIES [EE 45-54]	9
3. EL SEGON EXERCICI: MEDITACIÓ DELS PECATS PERSONALS [55-61]	13
4. EL TERCER EXERCICI ÉS DE REPETICIÓ [EE 62-63]	18
5. EL QUART EXERCICI ÉS UN RESUM [EE 64]	21
6. EL CINQUÈ EXERCICI ÉS LA MEDITACIÓ DE L'INFERN [EE 65-71]	22
7. RELACIÓ, HUMILITAT I ALEGRIA	26
NOTES	29

Carles Marcet. Jesuïta. Llicenciat en teologia. Ha estat durant anys rector de paròquia al barri de Bellvitge (L'Hospitalet del Llobregat) i acompanyant i divulgador dels Exercicis en comunitats populars. Actualment forma part de l'equip del Centre Internacional d'Espiritualitat de la Cova de Manresa on és el coordinador del «Curs d'immersió ignasiana» i del curs «Dos mesos de reciclatge en teologia». En aquesta col·lecció també ha publicat: *Ignasi de Loiola: un itinerari vital* (EIDES n. 75); *Rellegant les nostres vides* (EIDES n. 80) i *Ignasi de Loiola acompanyat, acompanyant, en companyia* (EIDES n. 87).

Edita: Cristianisme i Justícia - Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel. 93 317 23 38 - E-mail: info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B 21931-2020
ISBN: 978-84-9730-475-7 - ISSN: 2014-6531 - ISSN (virtual): 2014-6558
Edició: Santi Torres i Rocaginé - Correcció: Núria Garcia Caldés
Maquetació: Pilar Rubio Tugas - Desembre 2020

Protecció de dades: Les dades dels destinataris de la present comunicació han estat extretes dels fitxers històrics de la Base de Dades General d'Administració de la Fundació Lluís Espinal (Cristianisme i Justícia), i es van incorporar amb el previ consentiment dels interessats atorgat, bé directament o bé procedent de relacions jurídiques mantingudes amb la fundació, a l'empara del que disposa l'article 6.2 de la LOPD i l'article 21 de la LSSI. La finalitat de la conservació rau en mantenir informats els nostres subscriptors i interessats pels seus serveis i de les activitats que organitza i en les que hi participa. La vostra informació no serà cedida a ningú, però sí que es poden fer servir plataformes externes als sistemes de la fundació per facilitar l'enviament dels correus electrònics. Podeu completar aquesta informació consultant l'avis legal que podeu trobar a la web <https://www.cristianismeijusticia.net/avis-legal>. Respecte de la vostra informació, en qualsevol moment podeu informar-vos, consultar, accedir, rectificar, cancel·lar, limitar el vostre tractament, demanar la portabilitat de les dades, prohibir les decisions individuals automatitzades i oposar-vos, total o parcialment, a que la Fundació Lluís Espinal conservi les dades, escrivint al correu electrònic info@fespinal.com, o si ho preferiu, dirigint un escrit al carrer de Roger de Llúria, n. 13, 1r pis, a Barcelona (08010).

PRESENTACIÓ

El títol d'aquest quadern, «Jo sol, què puc ser?», és una expressió que surt en el número 58 del text dels Exercicis Espirituals. Apareix en el centre neuràlgic, en el cor arquitectònic del text dels cinc exercicis de la primera setmana. Com si, d'alguna manera, hi poguéssim trobar una clau d'interpretació del conjunt.

Què ens vol dir, aquesta clau? El «jo sol» no fa al·lusió a una solitud física –«estic sol»– o psicològica –«em sento sol»– sinó a una opció vital: «per i amb les meves pròpies forces», «sense necessitat de Déu per a res». Opció voluntarista i arrogant pròpia de qui es creu ell tot sol autosuficient, capaç de progressar per si mateix en la via espiritual.

Doncs bé, a través dels exercicis d'aquesta setmana, Ignasi intenta ajudar l'exercitant a percebre la mentida amagada en aquesta arrogància. Sol, sense Déu, res pot ésser i res és, perquè tot ha estat creat/estimat precisament per viure la relació amb Déu en tot. D'aquesta manera, aquesta pretensió i aquesta arrogància s'acaben convertint en l'arrel del pecat –personal i estructural– i en l'arrel dels desordres d'un mateix. En el fons, més obertament o d'una manera més camuflada, «volem ser déus». I d'aquí se'n deriva el desordre i tot el mal. Intentarem anar-ho veient al llarg del nostre recorregut.

EL CAMÍ DE PRIMERA SETMANA

Per seguir aquest petit comentari als cinc exercicis de la primera setmana, ens pot ajudar l'esquema següent, com si es tractés d'una mena de mirada panoràmica i arquitectònica del conjunt del procés, i que aquí anirem recorrent:

0. Introducció: L'experiència que estem buscant

- Coneixement intern (gust) del pecat i de la misericòrdia
- Entestats a deïficar-nos (supèrbia), cridats a divinitzar-nos (veritat, humilitat)
- «On abundà el pecat, sobreabundà la gràcia»

1. El mètode: meditació posant en joc tot l'ésser (tres potències)

- Oració preparatòria: que tot el meu ésser s'orienti a...
- Primer preàmbul: composició de lloc (presó i exili)
- Segon preàmbul: petició (vergonya, confusió, aversió, llàgrimes)
- Cos de l'oració
- Col·loqui

2. Els cinc exercicis

Primer exercici: recordar el procés del misteri de la iniquitat (pecat estructurat)

1. Nivell còsmic: pecat dels àngels: «caient en la supèrbia»
2. Nivell històric: pecat d'Adam i Eva
3. Nivell particular: una dinàmica que sura en l'ambient i ens arrossega

Segon exercici: la història del pecat en mi (pecat personal)

1. Fer memòria del procés dels pecats
2. Ponderar-ne la lletjor i la malícia
3. Mirar qui soc jo en aquesta situació:
 - a) en comparació amb els altres
 - b) en comparació amb els àngels i els sants
 - c) en comparació amb Déu

- d) mirar la meua corrupció i lletjor
 - e) mirar-me com una llaga i un apostema
4. Considerar que és Déu contra qui he pecat
 5. Exclamació admirativa: «m'ha deixat amb vida!»
 6. Col·loqui de misericòrdia

Tercer exercici: repeticó. «Aturar-se on hi ha hagut el sentiment espiritual més gran»

Quart exercici: resum. «La reminiscència de les coses»

Cinquè exercici: meditació de l'infern (aplicant-hi els sentits)¹

1. EL MARC DE LA PRIMERA SETMANA DELS EXERCICIS. QUÈ ES PRETÉN?

En iniciar el procés dels Exercicis, en el text centrat en el Principi i Fonament [23] se'ns recorda quelcom tan senzill i fonamental com que som creats per Déu i per a Déu, que Ell és el nostre Principi i Fi, que la nostra existència l'hem rebuda i la rebem constantment d'Ell. En reconèixer aquesta Font i aquest Regal primordial és quan podem començar a pensar la nostra existència «per a». El reconeixement de ser criatures «per a» el servei i la lloança és el que ens salva, és a dir, el que ens possibilita desplegar la plenitud del que ja som. Salvar vol dir assolir salut, i la salut que Ignasi ens proposa és la restauració d'allò per a què vam ser creats, és a dir, la plena introducció en el misteri de comunió i de reciprocitat intratrinitària.

La resta de les coses en el seu origen no són pantalla sinó mediació per exercir aquesta vocació de lloar i servir. El perill radica a voler-se'n apropiari perquè aleshores passen de ser transparència a ser opacitat. Davant de les coses és necessari fer-se indiferents –lliures– per poder escollir el que més ens porta a la finalitat per a la qual vam ser creats: lloar i servir. El que Ignasi ens proposa, doncs, és el desplegament de la llibertat interior que no se sent atra-

pada per res.² Evidentment, no es proposa negar la capacitat d'estimar sinó d'aconseguir la llibertat per poder-ho fer cada vegada amb més puresa i plenitud, sense estar aferrat a cap dependència que ho paralizzi.

En entrar en la primera setmana, sense allunyar-nos de l'objectiu de caminar cap a la comunió amb Déu, Ignasi entén que cal adquirir una aversió visceral a tot el que ens aparta de la Font de la Vida, i que cal experimentar

que això només és possible gràcies a Déu mateix. La qüestió pot implicar endinsar-se fins al fons de les pròpies ombres, perquè no hi ha consciència de salvació si un mateix no ha pres consciència de les forces de la mort que li tanquen el camí cap a la Vida.

Tant és així que, en contraposició amb el Principi i Fonament, podríem formular en paral·lel el que implica viure deixant-se portar per aquestes forces ombrívols del pecat. Faria més o menys així: «L'èsser humà s'ha autoproclamat amo i senyor de totes les coses i la seva vida consisteix a servir-se'n el màxim possible per engrandir el seu envaniment. Se n'ha de servir tant d'aquestes coses com l'ajudin a progressar en fama, èxit, honor i riquesa, i tant les ha de menysprear en el mateix moment que li ho impedeixin. Per això és necessari que sigui lliure per poder utilitzar-les al seu caprici». Aquesta formulació ajuda a comprendre que l'arrel del nostre desvariejar i l'esgarriament respecte d'allò que ens dona la Vida es troba en la supèrbia i la cobdícia. Mentre hem estat creats, estimats i convidats a desenvolupar un camí de divinització, ens entestem, centrats en les nostres pròpies forteses, a desenvolupar un camí de deificació.³

Des d'aquesta òptica i al llarg d'aquesta setmana, Ignasi ens proposa un doble objectiu:

- Un profund coneixement de la nostra realitat concreta –global i personal– marcada pel mal de la supèrbia i

la cobdícia; és a dir, un coneixement intern de la naturalesa del pecat.

- Un coneixement també profund de la resposta misericordiosa de Déu, que segueix buscant una relació –configurada en lloança, reverència i servei– sempre més gran amb nosaltres i amb mi en aquest context concret. Així de boig és el seu amor per nosaltres i per mi, que, fins i tot, porta el Creador a fer-se home, i home humiliat fins als inferns.

Ambdós coneixements profunds poden acabar impulsant un desig de relació i resposta amb Déu molt més estreta i generosa, després d'haver passat pels sentiments de vergonya i confusió davant la realitat del pecat personal i social. Una realitat que implica ruptura d'aquesta relació i que queda més patent en un cara a cara davant del Crucificat (col·loqui). Com veurem, davant d'Ell s'invitarà l'exercitant a experimentar el moviment de la divinitat que és de descens i de *kènosi*, la qual cosa topa frontalment amb el propi desig d'ascens i d'apropiació. En aquest cara a cara amb el Crucificat, l'exercitant potser podrà intuir la profunditat de l'amor misericordiós de Déu que descendeix per renovar, refer i enfortir la relació de comunió que tenim amb Ell.⁴

Un cop presentats l'horitzó i la pretensió de la primera setmana, endinsem-nos en el procés i els passos que Ignasi ens proposa per assolir els seus propòsits.

2. EL PRIMER EXERCICI: MEDITACIÓ DEL PECAT AMB LES TRES POTÈNCIES [EE 45-54]

En primer lloc, cal considerar que el que se'ns proposa és una meditació, és a dir, una manera de pregar que busca aprofundir i assimilar el misteri a través d'un acostament pausat i sanador.⁵

Etimològicament, meditar ve de *medior*, que significa quelcom com anar a curar, o anar repetidament a les cures; seria com anar al metge a dir-li «ajuda'm a curar-me perquè em fa mal!»; és buscar paraules, imatges o pensaments curatius en referència al misteri que se'ns proposa i que aquí és el de l'entrada del pecat i del mal en el món.

2.1. Les tres potències

En aquesta meditació, Ignasi proposa que l'exercitant posi en joc les tres potències (memòria, enteniment i voluntat) i també la imaginació [47]. És una manera d'expressar que és tota la persona –amb totes les capacitats i profunditats internes– la que es posa en joc per exercitar-se: les seves vísceres,

l'expressió de les passions; el seu cor, expressió dels afectes; el seu cap, expressió de la raó i la saviesa.

Diríem que la memòria ens obre al misteri de les manifestacions de Déu en la història, en aquest cas a través del record del pecat, del mal, etc. La intel·ligència ens obre al reconeixement del seu sentit/significat, en aquest cas de les causes que han provocat el mal. I la voluntat, a la confirmació i expansió activa de tot això, és a dir, al coneixement de les seves conseqüències.

2.2. Oració preparatòria i preàmbuls

El misteri de fons a meditar i considerar és, doncs, la història del pecat del qual el meu propi pecat en forma part

com una baula més d'una llarga cadena i en la qual la meua pròpia història es troba inserida solidàriament.

Per endinsar-s'hi, Ignasi convida l'exercitant a demanar, en una oració preparatòria [46], que tot en la seva vida i en tota la seva persona s'ordeni/orienti en servei i lloança de Déu.⁶ Aquesta és l'orientació vital que l'exercitant hauria d'haver descobert com a sanadora en el Principi i Fonament.

Després proposa una composició de lloc com a marc des d'on meditar. Aquí es convida l'exercitant a deixar anar la imaginació [47] per tal d'ajudar a compondre la trobada amb el Senyor. En aquest cas, la trobada es produeix en una situació existencial de l'individu que no és visible corpòriament però sí internament sentida com a ruptura i llunyania de Déu que va buscant una nova relació amb ell. Per ajudar l'exercitant a experimentar aquesta situació vital de ruptura i llunyania com a situació alienant, Ignasi li ofereix dues imatges: «l'ànima tancada en la presó del cos», és a dir la presó –sense llibertat– i l'exili –desarrelat i en solitud–, «l'exili entre animals salvatges». Aquestes imatges, quasi intuïtivament, poden transportar l'exercitant a la primera part de la paràbola del Fill Pròdig (Lc 15,11-16), al costat d'aquell fill estimat que «ha matat el Pare»⁷ i ara es troba sol i en un país estranger, estrany per a ell.

Si el primer preàmbul és composició de lloc, el segon és «demanar el que vull i desitjo» [48], en aquest cas sentir vergonya i confusió davant l'estat en què em trobo, caracteritzat per la sensació d'haver caigut molt baix i haver-me'n anat molt lluny. Sentir això no arriba per pura voluntat sinó per apertura a la gràcia, i per això cal de-

manar-ho. Veurem més endavant que aquesta gràcia demanada i desitjada tan sols és possible que ens abasti si ens situem davant la mirada del Crucificat.

2.3. Els punts o matèria a considerar per al cos de l'oració [50-52]

a) El primer punt és allò que Ignasi –amb la teologia disponible a la seva època– denomina «el pecat dels àngels».⁸ Podríem traduir-ho com «el misteri de la iniquitat», l'obscuritat del qual pot ser desemmascarat, o com la dimensió còsmica o global de la dinàmica per la qual el pecat va entrant al món. Quelcom com una ferida que portem dins, que tendim a amagar o ignorar, però que ens convé airejar per tal que així pugui realment ser curada per l'Amor.

En l'arrel d'aquest misteri existeix com un entossudiment obstinat de no voler fer obediència i reverència, no voler acatar una sana però radical dependència del Creador, tendint a supèrbia. És a dir, un rebuig de l'orientació vital presentada en el Principi i Fonament. Això seria com l'arrel o la font de tot altre pecat, com el pecat originari: el rebuig superb a l'oferta d'una relació de comunió. El pecat dels àngels rau en el fet que van voler ser com déu –deïficar-se– quan Déu els proposa divinitzar-se; van voler ascendir quan Déu és amor que descendeix. El que és gràcia –ser divinitzat– ho perverteixen en convertir-ho en conquesta –és a dir, deïficació.

- b) El segon punt, el que Ignasi anomena «el pecat d'Adam i Eva», fa referència a la dimensió històrica del pecat que ens ubica vivint en una història de mal i que ens acaba portant a viure sense la justícia original, és a dir, una vegada més al marge del projecte del Principi i Fonament, allunyats de la vocació plenificadora a què Déu crida l'ésser humà. El pecat, des dels orígens de la humanitat, ha consistit a voler usurpar el lloc de Déu i decidir autònomament sobre el bé i el mal –novament la supèrbia deïficada!–. Això desencadena una força que trenca la relació i la solidaritat, la filiació i la fraternitat: donar l'esquena a Déu només porta a la incomunicació, a l'odi i a l'exili. Genera una solidaritat en el mal de la qual tots formem part i en la qual tots vivim actualment.⁹
- c) El tercer punt, anomenat per Ignasi dels «pecats particulars» és una mena de presentació de la dimensió socioestructural del pecat que ha arrelat i a tots ens contamina, sedueix i arrossega, i ens converteix en botxins i víctimes alhora. Es tracta que aquest itinerari del mal estructural arribi a l'exercitant amb una força tal que no pugui deixar de dir i sentir: «jo també soc d'aquesta pasta humana» –dèbil, mesquina, cega, autoenganyosa...–, capaç de renegar de l'Amor rebut. Convindria que l'exercitant pogués dir-se una cosa com ara aquesta: «la dinàmica desordenada de la supèrbia i de la deïficació també m'arriba a mi; soc partícip d'aquesta dinàmica que fa que la meua vida –corbada sobre mi–, el meu viure –tancat en

mi– i la vida dels altres arribi a ser un infern». És reconèixer que l'estructura del mal i del pecat ens contamina i, al seu torn, contaminem les estructures que toquem.

2.4. Al final fer un col·loqui [53-54]

En acabar l'oració meditativa, Ignasi proposa aturar-se en el que anomena un col·loqui i que defineix així: «es fa, pròpiament, parlant, així com un amic parla amb un altre, o un servent al seu senyor» [54].

Sembla, doncs, que demana una disposició doble: d'una banda reverència, ja que no estem davant de qualsevol sinó de Nostre Senyor i, d'una altra, confiança amical, ja que no estem davant d'un dictador poderós sinó davant d'un gran Amic. En altres paraules: estem davant d'una proximitat que ens transcendeix o d'una Transcendència propera i íntima.

Des d'aquestes disposicions, es tracta de comunicar-li al Senyor i Amic, amb afecte i des del cor, el que de manera interna hem sentit profundament en les meditacions, «bé demanant alguna gràcia, bé culpant-se d'alguna malifeta, bé comunicant les seves coses i volent-hi consell...» [54].

El lloc del col·loqui és davant del Senyor crucificat per mi. Allà és on se li pot expressar la vergonya i la confusió experimentades en les meditacions, amb l'esperança secreta que d'allà, on el Senyor Jesús apareix *kenòticament* obedient a l'Amor del Pare, es pugui obrir una escletxa que il·lumini la manera d'afrontar i de sortir del mal i del pecat.¹⁰

Després, la mirada va del Crucificat a un mateix. No es tracta d'una mirada replegada sobre el propi ego que no ha estat a l'alçada, o sobre les pròpies autoculpabilitzacions. Més aviat és desitjable que en aquest moment, en mirar-te tu mateix, et sentis avergonyit i confós, en veure la desproporció entre allò que jo he fet i allò que el Senyor ha fet per mi, i no sentis que això et paralitza sinó que et mobilitza a respondre: Què he fet, que faig, què faré per Crist?

Cal adonar-se que no es tracta del fer dels redemptors sinó del fer dels que s'han sabut acollits i abraçats; no dels que van pel món salvant i trepitjant fort sinó dels humilment agraïts. És el fer de qui ha sabut rebre, de qui ha intuït en la creu de Jesús la proposta misericordiosa de Déu Pare i s'ha deixat atrapar per aquesta oferta. Perquè qui fa sense haver rebut acostuma a fer mal; acostuma a donar imposant-se, per autoafirmar-se o encimbellar-se, per tenir el seu cercle d'admiradors. En canvi, qui es disposa a fer sabent-se regat i regalat de misericòrdia, sabrà fer i donar sense ofendre, perquè el primer que posarà en joc és la seva pròpia debilitat; aquesta debilitat reconeguda però també descoberta com a acceptada i estimada per Déu Pare.

En definitiva, en aquest col·loqui davant del Crucificat se'ns revela tant el que som capaços de fer –i les conseqüències greus– quan vivim deïficats en la supèrbia com el que l'amor insondable de Déu és capaç de fer: venir a buscar-nos en descens amorós i misericordiós, malgrat tot. I això per a nosaltres és una gràcia només explicable des de l'Amor absolut, que Pau formulava d'una manera excel·lent: «on abundà el pecat, sobreabundà la gràcia» (Rm 5,20). En altres paraules: la creu és reveladora del pecat i és també reveladora de misericòrdia perquè és Paraula de Déu per a la nostra vida, no per a la nostra condemna.

Cal insistir, per últim, en el fet que el col·loqui que proposa Ignasi es fa cara a cara davant Jesús, posat en creu... pels meus pecats. No és un monòleg amb el nostre jo narcisista ferit, ni un debat sociològic sobre el pecat estructural. Això conduiria com a molt a un desplegament de sentiments emotius molt superficials i poc perdurables. És un diàleg cara a cara amb el Senyor, davant del qual possiblement ens costarà mirar-lo als ulls però que, si ho fem amb humilitat, potser ens podrà revelar quelcom del seu misteri més pregon.

3. EL SEGON EXERCICI: MEDITACIÓ DELS PECATS PERSONALS [55-61]

Si en el primer exercici l'exercitant era portat a submergir-se en la història i la dinàmica del pecat de la humanitat –de la qual és solidari–, ara, en aquest segon exercici, és introduït en una experiència més personal –el pecat propi– i més subtil, perquè acostumem a tenir la tendència d'ocultar el nostre pecat mitjançant els mecanismes de la projecció i de l'autojustificació.¹¹

Es tracta, doncs, de ponderar obertament i afectiva la malícia del pecat personal, de la meua manera de situar-me en el món, de relacionar-me, de treballar, de cuidar les coses de la vida [56],¹² i això fins al punt de poder experimentar per això mateix «crescut i intens dolor i llàgrimes» [55].

L'estructura i el procés de la meditació són els mateixos que els del primer exercici.

3.1. Oració preparatòria i preàmbuls

L'oració preparatòria que Ignasi proposa és la mateixa que la del primer

exercici, com també ho és la composició de lloc.

El segon preàmbul és «demanar el que vull». Aquí serà «crescut i intens dolor i llàgrimes dels meus pecats» [55]. Cal demanar-ho perquè Ignasi és conscient que es tracta d'un do, i tant de bo sigui un do de qualitat, no només de «dolor» sinó «crescut i intens». En el fons es demana el do de la consolació: «anomeno consolació [...] quan vessa llàgrimes que mouen a amor del seu Senyor, ara sia pel dolor dels seus pecats, o de la passió de Crist nostre Senyor» [316]. I la consolació és un do; no es forja a cops de voluntat: «ve de dalt». Només l'experiència de l'«amor que ve de dalt» és capaç de posar de

manifest altres amors desordenats que ens tenen encadenats i que són la causa del nostre esgarriament, i de provocar en nosaltres llàgrimes d'admiració i d'agraïment per tanta misericòrdia sobreabundant. Per això, novament, en les regles de discerniment Ignasi diu: «anomeno consolació quan en l'ànima es causa alguna moció interior, amb la qual ve l'ànima a inflamar-se en amor del seu Creador i Senyor, i també quan cap cosa creada sobre la faç de la terra no pot estimar en si sinó en el Creador de totes elles» [316].¹³

No es demanen, doncs, unes llàgrimes amargues. Aquestes provenen de viure els pecats –o el que sigui– d'una manera autocentrada, i no reflecteixen una situació interna de consolació sinó de desolació. Es demanen llàgrimes dolces que vinguin d'una manera de viure els pecats –o el que sigui– en referència al Senyor. Aleshores sí que poden ser expressió d'una consolació interna que pot obrir-se camí, fins i tot, en el si del pecat i del dolor.

En desitjar viure les llàgrimes i el dolor en referència al Senyor, s'insinua ja en aquesta petició un element que serà com una constant en tot l'exercici: el contrast entre la meua mesquinesa pecadora i la sobreabundància de la misericòrdia de Déu. Un contrast que convida a endinsar-se no tant en la quantitat dels meus pecats sinó, afectivament, en la seva qualitat.

3.2. Els punts o matèria que cal considerar per al cos de l'oració [56-60]

a) El primer punt [56] convida a considerar el procés dels pecats. Procés

no és el mateix que comptabilitat; fa referència a unes arrels o actituds de fons que es van desenvolupant i que, més endavant, desemboquen en actes concrets. Aquí, doncs, no es convida a preparar-se per a la confessió ni per fer un record minuciós i detallat dels propis pecats. Simplement es convida a recordar, no a manera de replegament morbós, escrupolós, detallista o narcisista, abocat sobre un mateix, sinó a percebre la gravetat i la malícia de fons que existeix i que pot anar destrossant la pròpia vida.

D'altra banda, Ignasi sembla plantejar el procés dels pecats com quelcom que té més relació amb allò relacional que amb el que és intimista; per això es convida l'exercitant, com ja hem dit abans, a emmarcar-lo en un context historicosocial: llocs, temps, relacions, treballs o vida professional...

b) El segon punt [57] consisteix a ponderar els pecats mirant la lletgesa i la malícia [...] tot i que no fos vedat. És a dir, quelcom pot ser legal però no moral i, per tant, maliciós i lleig; pot ser que no estigui prohibit però continua essent maliciós i lleig.

Lletjor s'oposa a bellesa i malícia a bondat. D'aquesta manera, s'està donant a entendre que, en l'assumpte del pecat, el que hi ha és l'atemptat contra la imatge de Déu –Bell i Bo– que hi ha en la persona i que porta –quant a rebuig de la capacitat pròpia d'estimar– a la corrupció i l'autodestrucció.

c) El tercer punt [58] convida l'exercitant a mirar qui soc jo, disminuint-me. Tot un exercici imaginatiu que porta l'exercitant a bussejar

en el coneixement de la insignificança pròpia, a sentir-se ridícul i com fora de lloc en aquest àmbit pecaminós que l'atrapa per dins.

Aquest exercici imaginatiu va progressant a través de diversos exemples, en els quals sempre es proposa una comparació:

- Primer es tracta de mirar qui soc jo –l'exercitant– en comparació amb els altres. En aquest punt es poden desarticlar els sentiments de seguretat i de grandesa, i és possible activar una crida i un desig de viure la humilitat, és a dir, de viure més en veritat. Aquesta, en el fons, és la comparació que Jesús proposa a Simó el fariseu a casa seva quan hi irromp aquella dona pecadora: ella –diu a Jesús– ha expressat molt més amor que tu perquè també s'ha sabut més perdonada i estimada que tu (cf. Lc 7, 36-50).
- En la segona mirada, el que es compara és la realitat humana amb la celestial. En dur-la a terme es pot posar de relleu la distància que hi ha entre el que ens pensem que som i el que som realment, la qual cosa, alhora, ens pot desarticlar els desitjos de prepotència tantes vegades altiva. Aquesta és la comparació que Jesús proposa a Pere quan gosa renyar-lo per anunciar la possibilitat de la passió: «els teus pensaments no són els de Déu sinó els dels homes» (Mc 8,33), li diu.
- En tercer lloc es proposa mirar tot allò que s'ha creat en compa-

ració amb Déu, acabant amb una pregunta: «jo sol, què puc ser?». Com dèiem en la presentació d'aquest quadern, estem tocant el punt neuràlgic dels cinc exercicis de la primera setmana, per això m'hi aturaré una mica més. Aquí no es fa referència a una solitud de tipus psicològic –sentir-se abandonat, sense companyia...– sinó que sol podria traduir-se com quelcom semblant a pel meu compte, amb les meves pròpies forces, sense dependre de ningú, al marge de Déu, etc. Aquesta actitud vital condueix a un carreró sense sortida on s'acaba exclamant: separat i al marge del meu Criador i Senyor, abandonat a les meves pròpies forces, la meua vida acaba per no ser res, i la meua desolació total!

I aquí toquem el que aquesta setmana busquem per a l'exercitant: l'experiència de reconèixer-se humilment fràgil, limitat i pecador, i necessitat de la misericòrdia amorosa de Déu. Perquè fer present la realitat del propi pecat des de l'orgull i la pròpia prepotència ferida només condueix a la sensació desesperant d'ensopegar sempre amb la mateixa pedra, a la rebequeria interior de no poder arribar on es volia ni superar el que es pretenia superar; en definitiva, a la sensació d'impotència i desesperació. Per contra, allò que mobilitza i mou a la conversió és mirar el propi pecat des de la mirada misericordiosa de Déu, la que es reflecteix en Jesús a la creu, la que revela que l'amor

veritable no opta per castigar o condemnar quan es veu defraudat o ofès, sinó que busca reconquerir el pecador per refer-lo per dins. En el primer cas, pròpiament no hi ha dolor pels propis pecats sinó orgull ferit de no haver estat a l'alçada. En el segon cas, el dolor desitjat i desitjable és més pur i sincer perquè sap que el que està ferit no és l'amor propi sinó l'amor veritable.

Aquesta diferència queda ben expressada en les reaccions de Judes i Pere després de l'empresonament de Jesús a l'hort. Judes és conscient del mal que ha fet i torna els diners que li han pagat per la traïció, però aquest mal el confronta sol amb l'orgull propi ferit, sent que això «no l'hi perdona ni Déu» i acaba suïcidant-se (Mt 27,3-10). Pere, d'altra banda, també és conscient del mal comès, però es deixa mirar per Jesús (Lc 22,61). Aquesta mirada li revela que «sol, no pot res», que les seves pretensions de seguir Jesús fins donar la vida (Lc 22,33) no eren res més que prepotència absurda que emmascarava una fragilitat tremenda. Però li revelen també que, allà «on abundà el pecat, sobreabundà la misericòrdia». Pere, abraçat i transformat justament per aquesta misericòrdia, amb el temps, esdevindrà capacitat, no per treure's la vida sinó per donar-la de veres.

Per acabar, hi ha una tercera i quarta mirades sobre un mateix. Des de l'experiència d'haver assaborit que sol, sense la Misericòrdia, no soc res, ja és possible mirar-se amb les dures paraules del text ignasià: «la meva lletgesa corporal

[...] com una nafra i abscess [...] de tantíssima turpitud» [58]. I és bo que ho faci perquè aleshores pot arribar a agradar i a sentir més radicalment l'excés amorós de l'Amor misericordiós que és Déu.

- d) El quart punt [59]. Ja que sol, res puc ser, ara cal que l'exercitant consideri també qui és aquell que em mostra aquesta misericòrdia infinita, qui és Déu contra qui he pecat i cal considerar també com d'absurd resulta pretendre comparar-s'hi, pretendre usurpar-ne el lloc, autoconstituir-se en el centre de l'univers. Una pretensió d'aquesta mena és donar el tomb al que s'ha proposat en el Principi i Fonament i, ben mirat, el converteix en un subjecte ridícul en el seu envaniment, davant del qual hom no sap si posar-se a riure o a plorar.
- e) El punt cinquè [60]. Com a resultat del que s'ha meditat en els punts anteriors tenim aquesta mena de crit astorat o exclamació admirativa amb afecte crescut en constatar que, malgrat totes les meves pretensions de deificació –pecat–, Déu em conserva per viure en tot una relació amb mi per divinitzar-me –misericòrdia–.

Així, doncs, si l'exercitant es deixa acollir i abraçar per la misericòrdia experimentada en el nucli mateix de la seva realitat pecadora, dona curs a pleret al seu agraïment i cau de genolls davant del Misteri Incompreensible de la Misericòrdia: soc pecador i, tot i així, Déu m'estima sense merèixer-m'ho! Aquesta és l'actitud d'aquell centurió romà que acudeix amb fe a Jesús, les paraules del qual recordem en cada

eucaristia abans de la comunió: «Senyor, jo no soc digne que entris a casa meva; però digues només una paraula i el meu criat es posarà bo» (cf. Mt 8,5-13).

3.3. El col·loqui [61]

La lògica del procés desemboca en el «col·loqui de misericòrdia» donant gràcies perquè Déu m'ha conservat la vida fins ara. Fixeu-vos que Ignasi no dedica cap exercici en particular a meditar sobre la misericòrdia de Déu, però fixeu-vos també que aquesta ha estat ben present, a manera de fil conductor, en tot el procés.

L'exercitant és convidat a considerar com en el crucificat se li revela que Déu sí accepta la condició humana. Mentre que jo soc un desig estúpid de

ser déu, el que Déu desitja és la plenitud de la meva humanitat i, així, em salva i m'allibera de la mentida en què m'entesto a viure. I em mira com una promesa. Així ho explica bellament Ferran Manresa en un text que bé podria ser una bona síntesi de tot el que hem treballat en aquest segon exercici diu: «Sentir-se i acceptar-se un mateix com a promesa: estimat per Déu fins i tot en la pròpia ambigüitat, ja que aquesta ens indica la debilitat que som i que pot ser enfortida per l'acció del Senyor, que ha vessat el seu Esperit en el nostre cor, tot i ser conscient de la nostra debilitat, de les nostres deficiències i del nostre mal. Això és el que ens possibilita viure sense ignorar el nostre mal però sense deixar-nos abatre per ell. Ens possibilita viure esperançats: Déu ha volgut estimar la nostra realitat».¹⁴

4. EL TERCER EXERCICI ÉS DE REPETICIÓ [EE 62-63]

El que és passatger no acostuma a deixar empremta; només en deixa allò que s'ha assaborit pausadament i que s'acaba estimant. Per això Ignasi convida ara l'exercitant a tornar a sintonitzar amb aquelles mocions i pensaments que al llarg dels dos exercicis anteriors han deixat en la seva ànima o bé l'alegria i la pau de la consolació, o bé la inquietud i el torbament de la desolació, les llàgrimes vessades com a ràbia autocentrada o les llàgrimes vessades davant del sentiment, la vergonya, la confusió i el dolor per haver ferit l'amor i, tot i així, haver-se sabut atrapat per la seva misericòrdia.

4.1. La repetició

Repetir és tornar a aquestes experiències sentides per reconèixer-les, assumir-les i integrar-les a un nivell de profunditat més gran. És endinsar-se en el camí del «sentir i assaborir» [2]. I per a això, convé fer una pausa, descansar en aquests moviments interiors rebuts, interioritzar més i més en la paraula que comuniquen de part de Déu mateix.

En aquest moment del procés, es tracta de tornar als exercicis anteriors sense presses, intentant percebre el que n'ha resultat d'essencial i tornar a considerar-ho sota un mena d'oració

més simplificada i centrada en el que és substancial; fer-ho d'una manera més desaccelerada i reposada respecte a la meditació imaginativa dels punts anteriors, que era molt més trepidant. No és, per tant, un tornar a fer el mateix, exactament igual que la primera vegada. No es tracta tant de tornar a la matèria meditada sinó als sentiments que s'hi susciten.

Per comprendre el que es pretén amb la repetició es pot acudir per comparació al procés del mètode orant de la *lectio divina*. Aquest mètode comença amb la lectura,¹⁵ on rebem la forma i l'aroma d'un aliment sòlid. Després

es passa a la meditació mitjançant la qual aquest aliment és mastegat, triturat, incorporat a un mateix. Fins aquí és el que fonamentalment l'exercitant ha anat fent en els exercicis. Els passos següents són l'oració –on l'aliment ingerit és degustat pel paladar– i la contemplació, on és gaudit amb tot l'ésser. Doncs bé, en la repetició ignasiana, després dels dos primers passos realitzats en els exercicis anteriors, aquí es tracta de dur a terme la fase de l'*oratio*. Posteriorment, com veurem, la *contemplatio* correspondria al següent exercici proposat per Ignasi i que anomena «resum».

Del que es tracta és, doncs, d'anar adquirint un gust i una sensibilitat d'Evangelí que vagi capacitant l'exercitant per distingir el bé i el mal, el que ajuda i el que no, el que el fa créixer i el que el bloqueja en el camí d'experimentar la fondària del pecat i de la misericòrdia. Tingueu en compte que es tracta d'anar adquirint una sensibilitat, un gust, no un concepte o coneixement teòric: ningú s'ha emborratxat a base de pensar en l'alcohol sinó en beure'n!

4.2. El triple col·loqui

El que és nou en aquest tercer exercici, que és de repetició, és la manera que es proposa fer el triple col·loqui. En concret es planteja a l'exercitant demanar tres coses:

- Primera: «coneixement intern dels meus pecats». Intern fa referència a degustar, sensiblement i des de les entranyes, les arrels dels meus pecats; unes arrels que destrossen la bona obra creadora de Déu i en

perverteixen el projecte original de plenitud de vida per a tots i cadascun de nosaltres. Precisament per això els pecats són lletjor i malícia, perquè comporten un seriós, frontal i conscient deteriorament de les relacions amb un mateix, amb els altres, amb la natura i el cosmos, i amb Déu.

- Segona: «coneixement intern del desordre de les meves operacions», és a dir, d'aquelles actituds o tendències que, sense ser pecat, no són evangèliques i em porten a teixir-hi aliances en lloc d'orientar-me en una direcció evangèlica. Penseu, per exemple, en les inèrcies que arrossegueu cap a un individualisme creixent, o cap a la mandra en resposta a qualsevol proposta o canvi, o envers una manera de viure, pensar, sentir i actuar superficialment, o cap a una precipitació a l'hora d'emetre opinions i judicis, o cap a un afany per ser eficaç a qualsevol preu, o a una inconfessada recerca de protagonisme en la manera de situar-se en la vida, o... La llista podria ser molt llarga. En qualsevol cas, es tractaria també de degustar sensiblement el que d'aquestes tendències –que possiblement hauran aparegut d'alguna manera en els exercicis anteriors– pugui haver en nosaltres. I prendre consciència que, arrossegat per aquestes operacions, et vas veient desplaçat, a vegades quasi imperceptiblement, de la teva vocació per la divinització cap a la deificació. Moltes vegades la nostra vida s'assembla a un cavall desbocat que, deixat al seu aire, tant ens pot portar pel bon camí com al precipici. Així,

en principi, realitats nobles i bones com poden ser una personalitat forta o un caràcter pacífic, si se'ns desordenen, poden degenerar, en el primer cas, en personalitats que van trepitjant fort per la vida o, en el segon cas, en personalitats ambigües i incapaces de comprometre's en cap causa justa.

- Tercera: «coneixement del món, de les coses mundanes i vanes», és a dir, del que és antievangèlic i que pul·lula pel món, en l'ambient en què et mous, en els criteris socioeconòmics que imperen, en els corrents ideològics i culturals que s'imposen, en les pràctiques polítiques que es defensen... és bo conèixer i degustar sensiblement tot això, que també se li deu haver fet present a l'exercitant en els exercicis anteriors, i que té les seves concrecions: l'esperit mundà valora l'eficàcia, costi el que costi, i sovint s'estima més orientar l'activitat cap a fer negoci més que no cap a fer un servei, moltes vegades busca desesperadament el prestigi i la fama a costa de fer accepció de persones, i tendeix a valorar els altres per la imatge i per l'estatus assolit, etc. Aquests criteris transmeten una aroma antievangèlica a la vegada que generen una estructuració global que va en la direcció contrària al que es proposa en el Principi i Fonament. A més, tenen gran capacitat d'anar-nos contaminant per dins i arrossegar-nos.

Aquest «conèixer intern» que anem buscant, en la seva triple dimensió

equivaldria a quelcom com una percepció profunda o olfacte per descobrir i desenmascarar allò que en nosaltres –i en el propi entorn– pugui allunyar-se i allunyar-lo de la voluntat de Déu. I, un cop conegut, es tracta d'arribar a sentir:

- Confusió: perquè estem davant d'una realitat –la del pecat i del desordre– massa coneguda. Ens convé deixar-nos desconcertar per ella. Ens convé, com a David (2Sa 11,12-15), ser sorpresos per la gràcia i la misericòrdia de Déu, que pot aparèixer sota la forma de Natan, que ens fa obrir els ulls i ens fa adonar de la realitat aparentment sabuda.
- Vergonya: perquè estem davant d'una realitat molt nostra, molt humana, No és d'ells, dels altres. També és meva. Si som honestos, hem de reconèixer que la nostra inèrcia ens porta a emmascarar el nostre pecat i el nostre desordre, o a justificar-lo i excusar-lo amb mil bons arguments.
- Aversió: perquè estem davant d'una realitat que no és teòrica sinó que està ben viva i activa. Ens entra per la sensibilitat, no per la ideologia. Sentir aversió és despertar la nostra sensibilitat i afectivitat perquè pugui ser evangelitzada i transformada. Sentir aversió també perquè el pecat i el desordre no són abstraccions sinó quelcom ben concret que fa mal i provoca dolor. I no hauríem de consentir que se'ns anés atrofiant la sensibilitat davant d'això.¹⁶

5. EL QUART EXERCICI ÉS UN RESUM [EE 64]

Per seguir la imatge que presentem en l'exercici anterior, aquí es tracta de «gaudir de l'aliment rebut», és a dir, es tracta de penetrar de la manera més callada i íntima possible en el misteri del mal i de la misericòrdia sobre el qual ens hem exercitat. L'objectiu seria adquirir una mena de visió global del que s'ha experimentat (constatacions, propòsits, pors, llums, orientacions...).

Aquí, el que és important no és l'amplitud sinó la profunditat; no és el discurs sinó el silenci admiratiu. A això fa referència Ignasi quan defineix aquest resum com un «discórrer assíduament per la reminiscència de les coses contemplades». I és suggeridor notar que «reminiscència» està en singular i «coses contemplades» en plural: es busca unitat en el que és dispers, condensació, no afegir res sinó més aviat eliminar

fins a quedar-se amb el que és substancial, amb allò on s'ha trobat substància, paraula per viure. De fet, en la vida humana els elements substancials vitals acostumen a ser pocs i simples, però són els que realment ens constitueixen.

Així, doncs, el resum que es proposa aquí és un mètode d'oració en què una espècie de pluja mansa (no de ruixat!) va entrant gota a gota i a poc a poc va calant en el nostre cor.

6. EL CINQUÈ EXERCICI ÉS LA MEDITACIÓ DE L'INVERN [EE 65-71]¹⁷

Hem de reconèixer que, avui en dia, aquest exercici no està exempt d'una certa controvèrsia. Fins aquí, Ignasi ens ha anat conduint, de totes les maneres possibles, a experimentar la realitat del pecat –estructural i personal– sense camuflar-lo, i a deixar-lo exposat i obert davant dels braços estesos del Crucificat que són la més nítida expressió de la Misericòrdia amorosa del Pare cap a nosaltres, una misericòrdia que no és fofa i vella sinó vigorosa i mobilitzadora. I com que això és així, ara resulta enigmàtic que posi l'exercitant davant d'una meditació de l'infern, entre altres coses perquè la possibilitat d'aquest infern semblaria precisament posar en entredit la mateixa misericòrdia de Déu i la seva Bona Nova de salvació oferta a tots en Jesús.

6.1. El que es pretén

En el nostre imaginari col·lectiu, hi ha els efectes d'una pràctica pastoral no gaire llunyana que abusava de l'infern per generar por. I encara complica més aquesta problemàtica el fet de trobar-nos davant d'un text el llenguatge i teologia del qual són del segle XVI i avui ens poden resultar superats.

Potser el que seria fàcil seria simplement ometre aquest exercici. I en aquest moment del procés espiritual

aquesta també seria l'opció fàcil per als acompanyants dels exercicis. Crec que no convé ometre l'exercici però sí que cal adaptar-lo. Una adaptació que no li prengui ni el vigor ni el dinamisme interns. Una adaptació que, en primer lloc, pressuposi que, en parlar d'infern, no presentem una mena de reportatge per endavant de quelcom que succeirà algun dia, després de la mort, sinó que presentem una realitat i una situació molt present, amb la qual ens trobem sovint. Si veiem el que passa

en el nostre món i veiem com són de tèrbols els nostres cors tantes vegades, aquesta adaptació no és especialment complicada, ja que són molts els inferns que seguim creant i que no ens permeten continuar vivint en una mena d'innocència espiritual, ni esborrar definitivament del mapa la possibilitat que l'ésser humà, lliurement entestat, opti per viure la vida sol i en allunyament definitiu de Déu.

Vist des d'aquesta perspectiva, potser podrem descobrir en aquest exercici una intuïció de fons que Ignasi només ens pot presentar amb el llenguatge i la teologia de la seva època. En el fons es tractaria d'una invitació a mantenir de manera responsable la fidelitat a l'Amor rebut i a la Misericòrdia experimentada que, com possiblement haurà percebut l'exercitant, precisament li han estat brindades quan ha davallat al cor d'aquestes obscuritats infernals que ell mateix i el seu món han anat creant.

També, com diu el nostre Credo, aquest Amor i aquesta Misericòrdia han davallat i segueixen davallant a aquests inferns en el Crucificat. Uns inferns, per tant, que no hem d'ubicar només en el més enllà sinó, sobretot, en el més aquí del nostre present. Un més aquí infernal que produeix víctimes. Les víctimes que produeix el pecat, el desordre i el mal són solidàriament assumides i misericordiosament abraçades pel Crucificat en davallar fins allò més baix, fins el que és més detestable i avorrible per rescatar-ho tot, des de baix. Ell és la víctima per excel·lència, l'anyell que lleva el pecat del món (Jn 1,29). La seva creu ens fa percebre fins on arriben les profunditats del nostre mal i fins on arriba la

profunditat de l'Amor misericordiós de Déu. Només si es baixa fins al fons de tot –inferns– Jesús ho assumeix tot –començant pel que és més baix– i ho salva tot –començant per l'últim.

Perquè l'exercitant prengui consciència de tot això, Ignasi proposa aquesta meditació que té un marcat accent sensible, ja que convida a fer entrar en joc tots els sentits. Més enllà de la discussió de si es tracta o no d'una aplicació dels sentits –cosa més pròpia de la segona setmana [120-126]– cal rescatar la intenció d'Ignasi: ajudar-nos amb la pedagogia de la sensibilitat per no quedar-nos en meres elucubracions intel·lectuals i per tal que, en l'oració, hi entrin en joc els afectes.

6.2. Els preàmbuls

Un cop acabada l'oració preparatòria de costum, que ha acompanyat totes les meditacions del recorregut, Ignasi presenta dos preàmbuls.

El primer és la composició de lloc [65]. Tot fent entrar en joc la imaginació de l'exercitant, el convida a col·locar-se en un infern; en un d'aquells llocs on de manera radical i absoluta s'experimenten la solitud i la llunyania de Déu Pare, i el convida a considerar-ne la immensitat abismal: llargària, amplada i profunditat.¹⁸ També expressen molt bé aquest lloc on situar-se aquestes paraules de Santa Teresa: «vaig entendre que era gran mercè que el Senyor volgués que jo veiés per vista dels meus ulls d'on m'havia deslliurat la seva misericòrdia». (Llibre de la Vida, 32, 3).

El segon preàmbul és demanar el que vull [65]. El que aquí es demana

és la gràcia de mantenir la fidelitat del meu amor davant l'Amor de Déu —«que no me n'oblidaré». Sense trair-la, crec que aquesta petició la podríem traduir així: «que no m'oblidaré de la misericòrdia del Senyor, perquè soc fràgil i pecador». Tot un exercici d'humilitat que és conscient que no es pot oblidar «tant de bé rebut» [233]. Crec que aquest desig i aquesta consciència és la que el Senyor Ressuscitat pretén despertar en Pere al llac, quan li pregunta tres vegades «m'estimes?» (Jn 21,15-17). D'una banda, li recorda l'infern que va viure i l'amargor del seu plor quan va negar el Senyor i se'n va allunyar tant com va poder. Li recorda també la mirada de Jesús en aquell moment, compassiva i sense retrets, malgrat tot. Una mirada que ara torna a tenir al davant i que li inspira i ofereix confiança malgrat tot —«pastura les meves ovelles»—. Darrere de la resposta de Pere —«Senyor, tu saps que t'estimo»— s'intueix el que realment vol, busca i necessita: «Senyor, tu em coneixes i saps la meua fragilitat i el meu pecat; saps que soc capaç d'estimar-te tant com de negar-te, no permetis que oblidí la teua misericòrdia ni que torni a caure en els meus vells inferns».

6.3. Els cinc punts o matèria a considerar per al cos de l'oració [66-70]

Un cop aclarit el que s'està buscant, Ignasi mou l'exercitant a treballar i a posar en joc els cinc sentits interns de la imaginació, per tal de poder experimentar sensiblement el que deu ser la perdició. Aquesta perdició no és res més que donar l'esquena a Déu, rebut-

jar la seva oferta de comunió i optar per viure jo sol al meu aire, una opció que acaba generant en un mateix i en l'entorn propi situacions i realitats infernals. Aquesta situació i realitat la descriu molt bé Sant Joan —«hem passat de la mort a la vida, perquè estimem els germans. Qui no estima, continua mort» (1Jn 3,14)— i que també es pot fer evident si es posa en paral·lel i en contrast amb la realitat derivada de l'obertura a la misericòrdia i a l'amor de Déu per al qual hem estat creats, i que ja va quedar ben expressada en el Principi i Fonament.

En definitiva, es tracta d'ajudar l'exercitant a prendre consciència del que pot passar quan vivim rebutjant aquest amor de Déu, de posar-se en la pell del que seria una persona no salvada, i de poder-se dir a un mateix «Què seria de mi si per la meua obstinació i envaniment em veies apartat de l'amor de Déu?».

Ignasi ho presenta amb paraules tremendes i sensibles: «veure grans focs», «escoltar plors i xiscles», «olorar coses pútrides», «assaborir l'amargor», «tocar el foc que abrasa». De manera actualitzada però suggeridora, Dorothy Day ho presenta en aquest text que crec que val la pena reproduir aquí:

«Deixem que els que parlen de suavitat i sentimentalisme vinguin a viure amb nosaltres a les cases dels suburbis, fredes i sense calefacció. Deixem que vinguin a viure com els criminals, borratxos, degradats i pervertits. Deixem que vinguin a viure amb les rates, les xinxes, els escarabats, els polls. Deixem que la pell se'ls congeli de fred, es podreixi per la brutícia; deixem que

els seus ulls es mortifiquin en veure els excrements humans, els ulls, els nassos i les boques mutilats [...] Deixem que se'ls s'atrofiï l'olfacte per l'olor dels residus, de la degradació, de la carn podrida. Sí, aquesta olor de suor, sang i llàgrimes de què parla alegrement tanta gent acomodada sense ni haver-s'hi atansat.

»Deixem que les orelles se'ls ensordeixen de tant escoltar aquelles veus aspres, aquells esgarips de la gent que entra i surt contínuament i que viu amuntegada i sense cap mena de privacitat. Deixem que el seu gust s'atrofiï pel menjar insuficient i cuinat en grans quantitats per a centenars de persones; per a uns plats tan toscos que de vegades arriben a fer una olor repugnant [...]

»[...] Perquè totes aquestes realitats ens parlen del Cos de Crist ferit. Efectivament, parlen del Cos de Crist ferit per la tortura, la violència domèstica contra les dones, els passadissos de la mort, els abusos sexuals a menors, l'avortament, l'anorèxia, la bulímia, les violacions, els embarrassos d'adolescents. El Cos de Crist abraça els drogoaddictes que passen els cossos plens de nafres, deambulants pels carrers de la ciutat; abraça els nens de ventres inflats per la gana i la set; abraça els cossos es-

quinçats per les mines o les bombes, els cossos ferits dels treballadors en l'economia submergida; els cossos dels captaires estirats als bancs dels carrers i els dels presos empresonats en foscos calabossos [...]»¹⁹

6.4. El col·loqui [71]

Ignasi proposa acabar aquest exercici de meditació de l'infern convidant l'exercitant a agrair l'experiència viscuda de la misericòrdia incondicional del Pare oferta en Jesucrist, que genera en la persona llibertat i salvació. És un col·loqui davant la justícia de Déu. Però en Déu, la justícia no és com la nostra; és sinònim de misericòrdia.

6.5. La necessària adaptació [72]

Acaba aquesta secció amb una nota [72], on Ignasi ofereix una norma essencial: l'adaptació dels Exercicis a la condició i situació personal de l'exercitant. Aquí és fonamental la perícia de l'acompanyant. Ell veurà si convé que l'exercitant s'aturi més o menys en els exercicis d'aquesta Primera Setmana. I això convé fer-ho guiant-se pel que es pretén: sentir que la pròpia vida només se sosté per la misericòrdia de Déu a la qual l'exercitant desitja correspondre d'una manera agraïda.

7. RELACIÓ, HUMILITAT I ALEGRIA

Per acabar, convé ressaltar tres línies de fons que recorren els cinc exercicis de la primera setmana.

7.1. Una relació sempre més gran

«A vosaltres us he dit amics perquè us he fet conèixer tot allò que he sentit del meu Pare. No m'heu escollit vosaltres a mi; soc jo qui us he escollit a vosaltres» (Jn 15,15-16).

Aquests exercicis mouen a endinsar-se en la realitat del pecat personal i estructural des d'una premissa més fonda que és la relació de creixent comunió que el Senyor busca. Ens busca perquè ens estima. I perquè ens estima desitja mantenir amb nosaltres, al llarg del nostre pelegrinatge vital, una relació sempre més gran i sempre més lliure, feta de servei i lloança (Principi i Fonament).

Des d'aquesta premissa és des d'on es preocupa d'ajudar l'exercitant a sentir internament com el pecat del món i el seu pecat personal frustren aquesta relació vivificadora. I també com el Senyor el crida, una i altra vegada, a refer i reordenar aquesta relació que ve de lluny. Això, ho anomenem misericòrdia.

7.2. L'humil reconeixement del mal i desordre propis

«No entenc què faig, perquè no faig allò que vull, sinó allò que detesto. [...] Qui m'alliberarà d'aquest cos que em duu a la mort? Déu, a qui dono gràcies per Jesucrist, Senyor nostre!» (Ro 7,15.24-25)

Heus aquí ben expressat, en paraules de Pau, aquest reconeixement –que no emmascarament– humil. En aquesta setmana, l'exercitant pot créixer en humilitat i també en veritat. La seva veritat és que és ambigu, fràgil, limitat, com Pere, tan capaç d'estimar com de negar el seu Senyor. La seva humilitat és el reconeixement serè que no sortirà de les seves malícies a cop de voluntarisme, que la seva fortalesa no són les seves fortaleses sinó l'amor de Déu manifestat en Jesucrist i entestat a sostenir-lo i alliberar-lo.

Des d'aquesta perspectiva, en afrontar el mal propi, es veurà capacitat per anar més enllà de la culpabilitat desesperant que clou, bloqueja i paralitza, i més enllà de l'orgull prepotent que ara es veu abatut i ferit en el seu amor propi per la impossibilitat de sortir d'aquest mal amb les pròpies forces. Més enllà de tot això, podrà viure els seus desordres i el seu pecat des d'un realisme esperançat: Déu segueix entestat, malgrat tot, a seguir sostenint aquesta relació amorosa en totes les coses. I d'això també en diem misericòrdia.

7.3. Una alegria de fons, que mou

«Us he dit tot això perquè la meua joia sigui també la vostra, i la vostra joia sigui completa» (Jn 15,11).

L'experiència d'aquesta misericòrdia de Déu cap a nosaltres, quan se sent amb profunditat i sinceritat, té la capacitat de mobilitzar les energies i els afectes de l'exercitant. Aquest es pot arribar a dir: «malgrat tot, soc molt estimat; malgrat tot, puc tornar a treballar per cuidar aquesta relació reconciliada amb Déu, amb mi i amb tota la realitat».

Aquesta experiència és, a més, portadora d'una gran alegria, anàloga a la d'aquell home que trobà el tresor (Mt 13,44). L'alegria de descobrir que la relació que Déu cerca en cadascú de nosaltres no és de tipus contractual i, per tant, no hem de fer recompte de pecats i de bones obres, sinó que és una relació d'amor, i l'amor tendeix al desbordament sempre més gran, alegre el cor i impulsa a comunicar i a donar a conèixer la misericòrdia experimentada als altres.

1. Presentem aquí alguns dels textos bíblics que poden acompanyar i apuntalar el procés: Is 5,1-4 (La vinya que dona vi agre); Ez 16 o Jr 2,1-12 (caminem darrere d'ídols); Ro 1,17-2 (el pecat del jueu i el pecat del pagà); 2 Sa 11-12,15 + Sl 50 (ocultació i revelació del pecat; el cas de David); Gn 3 («sereu com déus»: pecat d'Adam i Eva); Gn 4,1-16 («la sang del teu germà clama a mi des de la terra!»); Gn 11,1-9 (confusió i desordre: la torre de Babel); Ez 11,17-21 («us donaré un cor de carn»); Mc 6,17-29 (complicitat en el mal: l'assassinat del Baptista); Ro 7,15-25 (la llei interior del pecat); Jn 21,15-19 (deixar-se atrapar per la misericòrdia: «Pere, m'estimes?»); Lc 15 (les paràboles de la misericòrdia); Lc 18,9-14 (el fariseu i el publicà). També algunes trobades sanadores amb Jesús, la Misericòrdia de Déu encarnada: el paralític (Jn 5,1-21); la dona adúltera (Jn 8,1-11); Zaquèu (Lc 19,1-10); la dona amb fluxos de sang (Lc 8,42-48); la pecadora perdonada (Lc 7,36-50).
2. Ni per la salut del cos, ni per la prosperitat econòmica, ni pel reconeixement social, ni per la duració de la vida... (cf. [EE 23])
3. Aquí també, per copsar la diferència entre divinització i deificació, ens pot ajudar posar en paral·lel el que va passar a la Pentecosta (Fets 2,1-13), quan el do diví de l'Esperit inunda els cors i genera una comunitat de lloança i servei en la seva pluralitat, i el que passa en la construcció de la torre de Babel (Gn 11,1-9), quan la pretensió humana plena de supèrbia és la que aspira a «esquinçar els cels», és a dir, a «ocupar el lloc diví», i la que acaba enfrontant la humanitat.
4. Si expressem això amb una imatge, podríem dir que en aquesta setmana l'exercitant, confrontat amb els seus propis dimonis –personals i col·lectius– ha d'aprendre a entrar en el túnel de la vergonya i de la confusió, i també ha d'aprendre a sortir-ne –tant de bo no es quedi a dins!– per gaudir de l'abraçada que l'espera al final.
5. Unamuno definia així «meditar»: «aprofundir afectivament en un Misteri fins a arribar a la seva essència vivífica».
6. En concret, esmenta les intencions –tot aquest món submergit dels desitjos–, les operacions –els processos químicofectius a través dels quals les intencions «operen»– i les accions –els actes concrets.
7. Les herències es reben un cop traspassat el cap de família. Demanar l'herència al pare és com matar-lo; és dir-li «tu ja no signifiqués res en la meua vida».
8. Convé recordar que el llenguatge bíblic sobre els àngels és poètic. Als autors bíblics no els interessa tant la realitat de les coses sinó més aviat el seu sentit, per això parlar dels àngels és parlar d'un «reflex de Déu en l'existència humana», de la proximitat amiga del Transcendent a través d'unes mediacions o uns mediadors. Més tard, quan la Tradició parla del «pecat dels àngels» està projectant al món angèlic un problema humà experimentat: quan qualsevulla mediació rebutja l'oferta de comunió amb Déu, de llum es converteix en tenebra i de gràcia en malícia. I la Tradició atribueix aquest pecat al «lliure arbitri dels àngels», amb la qual cosa s'assenyala l'arrel del mateix: la supèrbia. Com diu Agustí: «il·luminats per la llum que els creà, es tornaren llum i s'anomenaren dia... si l'àngel s'aparta d'Ell... ja no és llum en el Senyor sinó tenebra en si mateix» (*De civitate Dei*, Llibre XI, cap. 23, n. 28-32). Això mateix és el que els passa als homes.
9. Aquí, pot ser suggeridor posar en paral·lel l'arbre del paradís, que mou a una concupiscència depredadora i possessiva, i l'arbre de la creu, màxima expressió de tot el contrari: una entrega servicial i amant per a la comunió.
10. La tessitura d'aquesta vergonya i confusió davant d'aquesta no sortida aparent reflecteix la mateixa que va viure Ignasi a Manresa i que el va portar a exclamar a Déu: «socorreu-me, Senyor, no trobo cap remei ni en els homes ni

en cap criatura... Mostreu-me, Senyor, on puc trobar-lo, perquè baldament calgui anar darrere un gosset que em doni el remei ho faré» (*Autobiografia*, 23). Així de desesperat estava Ignasi.

11. Tenim alguns relats bíblics que il·lustren molt bé aquesta realitat. Sobre «l'ocultació per projecció» és suggeridor el relat de David, Uries i el profeta Natan (2Sa 12,1-24): David veu molt clar el pecat en l'altri però ignora totalment el seu; cal que algú, des de fora, li ho faci avinent. Sobre «l'ocultació per autojustificació» és clar el relat del fariseu i el publicà (Lc 18,9-14): per al fariseu, l'acompliment no és només l'excusa per posar-se medalles davant de Déu sinó, a més i vanitosament, per condemnar els que no són tan complidors, situant-se així per sobre d'ells i trencant els llaços de fraternitat.
12. En el n. 56 dels Exercicis, per ajudar a «ponderar la malícia del pecat personal», Ignasi convida l'exercitant a centrar-se i concretar, és a dir, a mirar «el lloc i la casa on he viscut» i, per tant, les relacions que hi han tingut lloc; «el tracte que he tingut amb altres» i, per tant, la meua manera de parlar, de percebre i de sentir; i «l'ofici en què he viscut» i, per tant, la meua manera de treballar, d'omplir el temps, de ser fecund.
13. Quelcom semblant expressa Sant Joan de la Creu en el capítol I de la Pujada al Mont Carmel (I,14.2): «Perquè per a vèncer totes les apetències i negar els gustos de totes les coses, l'amor i l'afició vers els quals acostuma a inflamar la voluntat de gaudir-ne, era necessària una inflamació més gran d'un altre amor millor [...] de manera que tenint la seva força i gust en aquest amor millor, tingués valor i constància per a negar fàcilment tots els altres».
14. MANRESA, Ferran (1989). *Una larga marcha*, Santander: Ed. Sal Terrae, p. 86.
15. Normalment es fa referència a la lectura orant d'un text escrit, però avui també podríem fer referència a la lectura orant d'una imatge, d'una música...
16. Cap als anys vuitanta, al barri de Bellvitge (l'Hospitalet de Llobregat) hi havia un cinema anomenat Lumière. Era el típic cinema de barri amb projeccions en sessió contínua. Només entrar a la sala, la pudor ambiental feia enrere i era incòmoda per a la sensibilitat veure aquella sala desmanegada, amb el terra ple de closques de pipa, bosses de crispetes, etc. Però, sobretot, a les fredes tardes d'hivern, quan a fora ja era fosc, dins de la sala, de mica en mica, t'hi anaves trobant còmode i fins i tot a gust: hi feia una escalforeta acollidora, et posaven una pel·lícula i et distreies... i ben aviat t'oblidaves que el lloc era ben ronyós. Amb el pecat i el desordre passa una cosa semblant: és molt fàcil, que se'ns vagi atrofiant la sensibilitat!
17. Per comentar aquest exercici, seguiré l'excel·lent escrit de Josep Giménez SJ, publicat en el núm. 52 d'aquesta mateixa col·lecció EIDES: *El mal i la misericòrdia. La meditació de l'infern* (juny del 2008).
18. Aquests trets poden ser llegits contrastant-los amb Ef 3,14-19, on Pau parla de l'amplada, la longitud, l'altura i la profunditat de l'amor de Déu manifestat en Jesucrist. Així, l'infern seria aquella situació de llunyania màxima respecte de l'Amor del Pare ofert –i entregat– en el Crucificat.
19. DAY, Dorothy. *Catholic Worker*. Febrer del 1942.

*«Ajudar» és el verb amb què Ignasi de Loiola expressà modestament el seu gran desig de fer el bé als altres.
Sota aquest lema de servei i senzillesa,
l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES)
ofereix aquesta sèrie de materials ignasians.*

Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES) Col·lecció «Ajudar»

84. D. GUINDULAIN. Atrets per Déu. Quaranta-nou pràctiques espirituals - 85. F. JALICS. La fase contemplativa dels Exercicis ignasians - 86. J. RIBALTA. Cartes per acompanyar - 87. C. MARCET. Ignasi de Loiola acompanyat, acompanyant, en companyia - 88. D. MOLLÀ. Del «magis» personal al «magis» institucional - 89-90. J. M. RAMBLA - J. M. LOZANO (eds.). Discerniment comunitari apostòlic - 91. J. M. LOZANO. La plenitud del temps - 92. L. ESPINAL. Pregàries a boca de canó - 93. F. MANRESA. Viure en l'esperit - 94. C. MARCET. Jo sol, què puc ser?»

Els títols d'aquesta col·lecció es poden descarregar d'internet a: www.cristianismeijusticia.net/eides

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns EIDES a tothom que ho sol·licita. Si voleu rebre'ls, demaneu-los a Cristianisme i Justícia.

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria 13 - 08010 Barcelona
93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net